

Kommunikáció-elmélet

Optimális kommunikáció csak akkor lehetséges, ha tiszteletben tartjuk mások önértékelését

E. Bormann szimbolikus konvergencia-elmélete

Az elmélet jellemzői:

- Mind empirikus, mind értelmező
- Fantáziatéma-elemzés (fantasy theme analysis)
- Kiscsoportokban folyó kommunikáció tanulmányozása

E. Bormann szimbolikus konvergencia-elmélete

„A csoporton belüli képzettársítások megosztása hozzájárul ahhoz, hogy azok egységes jelrendszerré alakuljanak”

Fantázia:

- 'kreatív, a képzeletet segítségül hívó értelmezés, amelyet a cselekedetek megértéséhez használunk'
- Pszichológiai és retorikai funkciója egyaránt van

E. Bormann szimbolikus konvergencia-elmélete

A fantázia fogalma a csoporton belül:

- A csoport múltjának eseményei,
- A jövőről való találgatások,
- A csoporton kívüli világgal kapcsolatos megjegyzések

DE!!! Nem tartalmazza az „itt és most” kategóriáját

E. Bormann szimbolikus konvergencia-elmélete

Megvalósulásai:

- Vicc, történet, metafora
- Képzeletbeli nyelv, ami az ismerős eseményt (át)értelmezi

A verbalizált fantáziaképek közös élménnyé válnak és érzelemmel telítődnek

E. Bormann szimbolikus konvergencia-elmélete

Az elmélet csoport reakciójáról szól:

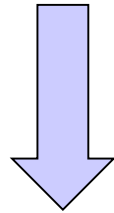
- Fantáziakép-reakció (fantasy chain reaction) keletkezik

Jelei:

- Megnövekedett energia,
- Beszédtempó gyorsulása,
- A kifejezésekre adott azonos reakció

E. Bormann szimbolikus konvergencia-elmélete

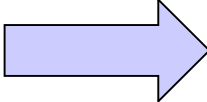
Eredmény: egyetlen fantáziakép „tüzet fog”, a fantáziatéma végigfut a csoporton beépülve mindenki szótárába

A közösen létrehozott fantáziák szervezik csoporttá a közösséget = szimbolikus konvergencia

E. Bormann szimbolikus konvergencia-elmélete

Következmények:

- Az egyének közösségérzetet, csoporttudatot alakítanak ki
- Én, engem, enyém mi, minket, mienk
- Minél több a fantáziakép, annál összetartóbb a csoport

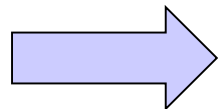

E. Bormann szimbolikus konvergencia-elmélete

Retorikai vízió: ha több csoportba is beépül a fantáziakép

A kiscsoportos környezetből a társadalomba emeli a szimbolikus konvergenciát

Pl.: visszatérő média-üzenetek, szlogenek

következetes retorikai vízió terjeszthet el

Bormann elméletének empirikus vizsgálata

1. Adatok **magyarázata (miért?)**: a gyakori kitérések, a parttalan beszéd a csoportösszehangolódás jelei
2. A jövőbeni események **előjelzése** itt is csak tendenciákat vagy valószínűséget jelent
3. **egyszerű**
4. **Ellenőrizhetőség**: gyenge pont. A fantázialánc elindítója a tagok közötti összetartozás vagy a már működő csoporttudat megnyilvánulása?????
5. **Hasznosság**: erényközpontú, társadalmi indíttatású ill. gyakorlatias narratívák

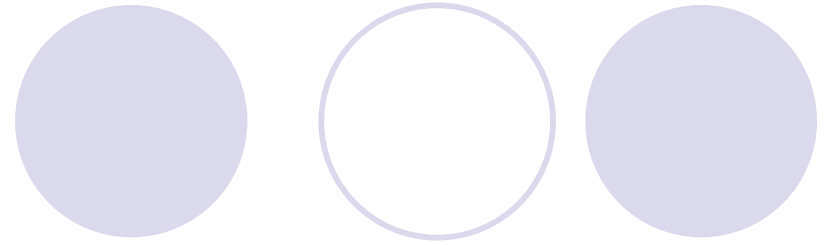
Bormann elméletének értelmező vizsgálata

1. Az emberek új meglátásba helyezése
2. Értékrend tisztázása: felszínre hozza
3. Esztétikum
4. Széleskörű egyetértés: a jelkép-kutatás általános módszerévé vált
5. A társadalom átalakítása: gyakran idéz elő változásokat

Szimbolikus interakcionizmus – Mead

- Nell, a remetelány 1994.
- Idioglossia (gr. ‘személyes nyelv, saját nyelv’) – színdarab alapján
- *A pszichikum, az én és a társadalom* (1973.) Mead nyomán – Blumer

Alapelvek - jelentés

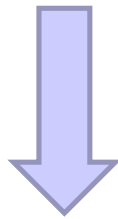
- jelentés: a társadalmi valóság konstrukciója
- előfeltevés: az emberek annak megfelelően viszonyulnak másokhoz, ahogyan azokról gondolkodnak
- Pl.: Nellhez való viszonyulások
- Ki az igazi Nell?

Alapelvek 2. - nyelv

- Nyelv: a jelentés forrása
- A jelentés az emberek közötti társadalmi interakcióból ered, nem velejárójuk a tárgyaknak
- A jelentés a nyelv használata alapján alakul ki.
- A megnevezés mágiája

Alapelvek 2. – nyelv

- Csak az egymással folytatott beszélgetés (szimbolikus interakcionizmus) során ruházzuk fel a szót a jelentéssel

- Kialakul a diskurzusok univerzuma
- A szimbolikus névadás az emberi társadalom alapja

Intelligencia és világéltelmezés

- Intelligencia: az a képességünk, hogy mindazt, amivel találkozunk verbális jelek segítségével azonosítjuk
- A szimbolikus interakcionizmus segítségével tanuljuk meg a világot értelmezni

Alapelvek 3. – gondolat

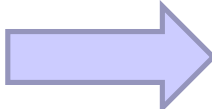

- Gondolat: a másik szerepének gondolatbeli átvétele
- A szimbólumok értelmezése az egyének gondolkodási sémái szerint alakul
- Gondolkodás = belső párbeszéd
- megfelelő társadalmi ösztönzés + elvont szimbólumrendszer = fogalmi gondolkodás
- Nyelv = az agyunkat működésbe hozó szoftver

Alapelvek 3. – gondolat

- Gondolkodásmódunk megértése: képesek vagyunk átvenni mások szerepét - szerepvállalás
- Gyerek- szülőt játszik, képzeletbeli barát, más személyek
- Felnőttkor: folytatódik
- Gondolkodás = másokkal gondolatban folytatott párbeszéd

Az én, mint tükörkép

- Jelentés, nyelv, gondolkodás szerepeket átvéve elképzeljük, mások milyennek látnak bennünket
- Énkép= tükrözött én (looking-glass self)
- Beszéd nélkül nem létezik énkép – az embernek egy közösség tagjává kell válnia, mielőtt kialakul az énképe

Én – engem fogalmai

- Én = a spontán előrevivő erő, ami a személyiségen belül eredeti, szertelen
- Engem = tárgy, a személyiségnek az a képe, melyet mások reakciójának tükrében látunk
- Mikor az „én” beszél, az „engem” figyel

Én – *engem* fogalmai

Nell tükrözött énjei = általános tükörkép
vagy az *engem* fogalma

Folyamatos szimbolikus interakcionizmus
során lakul ki az *engem* fogalma

példák

- Valóságalkotás – Goffman
- Jelentéskutatás – résztvevő megfigyelő (lovászfiú)
- Az általános tükörkép (Jelek a hóban)
- Sértések (gúnynevek – torzított tükör)
- Önmagát beteljesítő jóslat – Eliza Doolittle

Watzlawick elmélete

Az interakcionista nézőpont

- Franklin család
- Családon belüli diszfunkcionális minták vizsgálata
- Szabályok által irányított viselkedésminták sorozata a kommunikációjuk
- Családi patthelyzet (homeosztázis)

Watzlawick elmélete

- Nem lehet nem kommunikálni
- Kommunikáció= tartalmi és kapcsolati aspektusok
- Tartalom (közlés) = mit mondunk?
- Kapcsolati (utasítás) = hogyan mondjuk?
- Metakommunikáció szerepe!!!!

Az interakcionista nézőpont

- „Azt gondolom magamról, ezt gondolom rólad, és ezt gondolom, hogy gondold rólam.”
- A közlésfolyamatban mindig a kapcsolatra vonatkozó elemek a legfontosabbak!

Az interakcionista nézőpont

- Kétféle kommunikáció létezik:
  1. Szimmetrikus – mellérendelő kapcsolat
  2. Kiegészítő – eltérő erőviszonyok

Franklin család:

Nőtagok: szimmetrikus

Anya-fiú: kiegészítő

Az interakcionista nézőpont

- **Átértelmezés:** a szabályok megváltoztatásával megváltozik a játék is
- **Átkeretezés:** megváltozik a fogalmi és/vagy érzelmi nézőpont
- **Franklin család:** a terápia fő célja a szenvedés enyhítése

Női-férfi kommunikáció Kommunikációs különbségek

- **Tannen**: más nemi nyelvet beszélünk
- **Nő**: emberi kapcsolatokat keres
- **Férfi**: a státusz kérdése foglalkoztatja
- **Nők**: szimmetrikus kommunikáció
- **Férfi**: aszimmetrikus kommunikáció
- **Alice Walker**: „óriási Fül”
- Házastársak vicce

Kommunikációs különbségek

Történetmesélés

Férfi: több történet, főleg vicc/magányos hős

Nő: másokról –
közösség iránti
vágy/önmaga
alábecsülése

Odafigyelés

Nő: szemkontaktus,
Ühüm

Férfi: aktív figyelem

- „együttműködő
átfedés”

Kommunikációs különbségek

Kérdések:

Férfi: nem kér
segítséget

Nő: ugye-kérdések /
kapcsolatteremtés

Konfliktus- kezelés

Férfiak:

hajlamosabbak a
konfliktus
kezdeményezésére
– az élet harc

Nők: elkerülendő!!!

Asszertív kommunikáció

Asszertivitás: belső rend, harmónia, melynek segítségével – az egyenrangúság elvét fenntartva – **képviselni tudom magam** a kapcsolataimban

Behódolás – asszertivitás - agresszió

Önkifejezés

1. A megváltoztatandó viselkedés ítélet nélküli leírása
2. Az asszertív személy érzelmeinek kinyilvánítása
3. A másik viselkedésének az asszertív személyre gyakorolt, konkrét hatás tisztázása

Példa

Amikor te (ítéletmentesen meghatározom a viselkedést) én úgy érzem (saját érzéseim) mivel (a saját életére gyakorolt hatást határozom meg)

Viselkedés: „Ha nem teszed a szennyesbe a zoknidat,

Érzelem: nagyon ideges leszek,

Hatás: mert még keresgetnem kell a lakásban a szennyest mosás előtt, és ez iszonyú sok időt vesz el tőlem!”

A kommunikáció nem technikai eszközei

Miképpen lehet elérni, hogy a közlő által szándékolt információ eljusson a befogadóhoz?

Milyen kódokat, kódolási műveleteket, eszközöket és eljárásokat használhatunk ahhoz, hogy a **szándékolt közlés** (tényállás=komplexum) jusson el a befogadóhoz?

Felismertetés kommunikáció nélkül

Olyan helyzetet teremtek, amelyből felismerhető a tényállás (komplexum)

Pl.: leégett a házam - séta

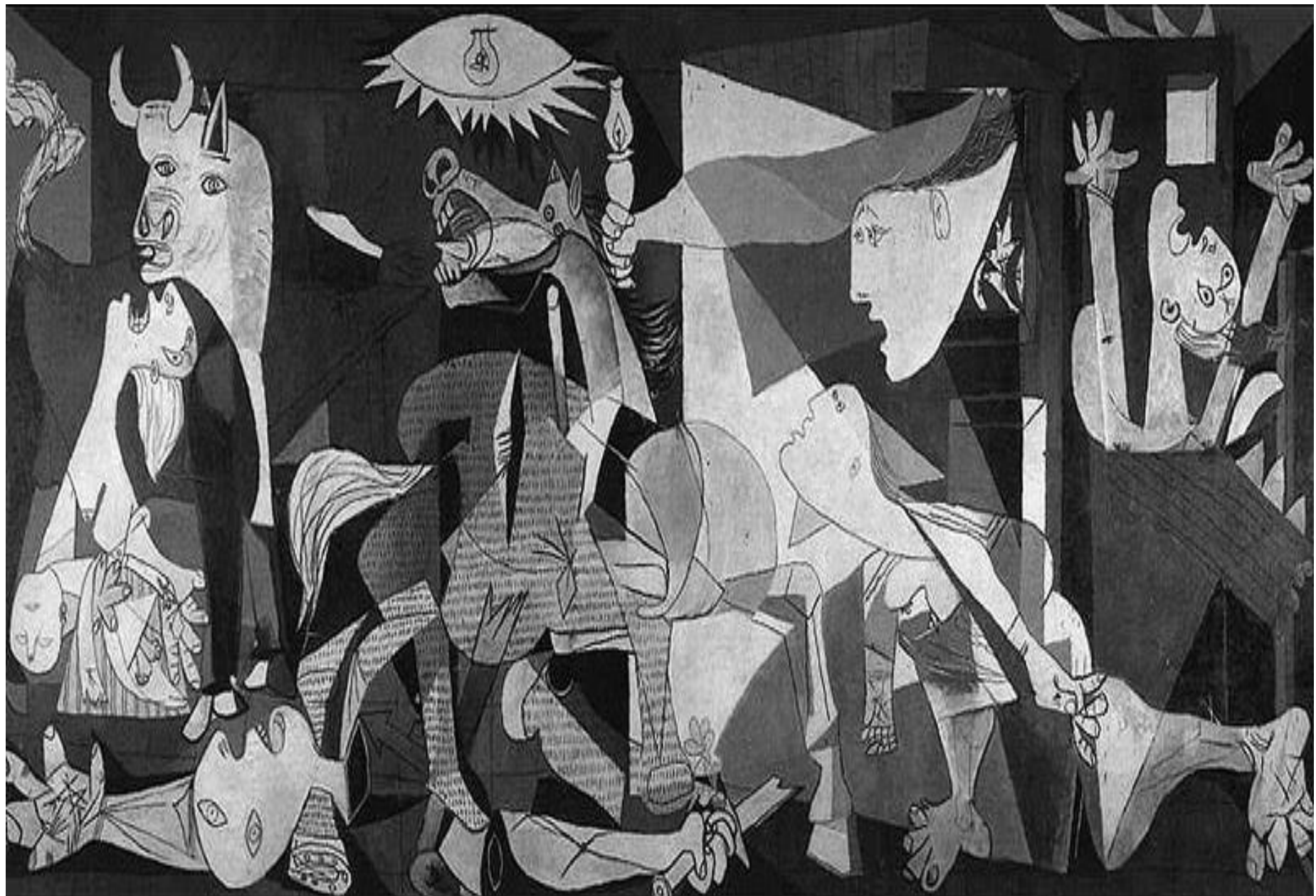
kopottas öltözék - jó módú ismerős

Olyan fizikai természetű dolgot kell produkálnia a közlő ágensnek, ami felismerhetővé teszi belső, mentális állapotát a befogadó számára

Hasonlóság? a képszerűségben

„a sikeres képi reprezentáció szükséges feltétele, hogy a kép hasonlítson az ábrázolt tárgyra” (Searle)

DE! Bármilyen fokú is a hasonlóság, nem elegendő feltétele a reprezentációnak (Goodman)

Képszerűség

A hasonlóság fogalmának korlátai

A fiziológiai hasonlóság arra mégis jó, hogy figyelmeztessen arra, mennyire releváns az a tény, hogy a festmény *hasonlít valamire abban az értelemben, hogy olyan, mint az.*

(Black)

Felismertetés konvenció (jelentés) alapján

A jelek fajtái	A jelölő és a jelölt közötti kapcsolat	példák
Természetes jelek	Ok-okozat	Betegség okozta tünetek
Természetes jelek	Együttes előfordulás	Alkonyatkor vörös ég - szeles holnap
Nem természetes jelek	„olyan, mint” - viszony Szerkezeti azonosság	Szobrok, programzene; Modellek, térképek
Nem természetes jelek	Konvenció, jelentés	Nyelvek, szimbólumok, kulturális szignálok

A természetes és a nem természetes jelek határán

Nem tudatos vagy a tudatosságnak csak a peremén van az ilyen megnyilvánulások kommunikatív funkciója

- Mimika
- Szemmozgás, tekintet